

ЕТИЧКИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО БАЈКИТЕ ОД БРАЌАТА ГРИМ

Проф. д-р Виолета Димова¹
Николовска Габриела¹

Апстракт: И ден денес се прашуваме во што точно се наоѓа тајната на убавината на бајките, приказните и митовите, собрани и испечатени од страна на браќата Грим. Што тоа, што секогаш ги прави интересни за читање, како за младите читатели така и за повозрасните? Денеска, кога живееме во време на изгубени хумани вредности, дури и кај најмладите жители на планетава Земја, она што ни недостасува на сите е, во таа постојана борба меѓу доброто и злото, да победи доброто, етичкото, праведното, како врвна категорија на убавината на постоењето. И покрај модерниот и секако брз начин на живеење, како и револуционерниот напредок на сите научни и техничко-технолошки полиња, сепак, целта од највисок ранг е да се придржуваме кон основните етички принципи. Сметам дека овие основни морални вредности се длабоко врежани во бајките во изданието „Детски и семејни бајки“ на браќата Грим.

Клучни зборови: *бајки, браќа Грим, етички вредности, модерно општество, добро и зло.*

MORAL AND ETHICAL VALUES IN GRIMM'S FAIRYTALES

Violeta Dimova, Ph.D. ¹
Gabriela Nikolovska¹

Apstract:

One cannot stop wondering what exactly the secret beauty of the fairy tales, fables and myths collected and weaved by the Grimm brothers is. What is that enchanting thing that always makes them interesting to read both for the younger and the older reading audience? Today, when we live in a time of lost human values, when even the youngest had lost their sense of what pure goodness represents, what we need is in the constant battle between good and evil, the good, ethical and justly as an acme of divine living to vanquish the bad and evil. Despite this modern and velocious way of living,

---

¹ Филолошки Факултет, Универзитет „Гоце Делчев“-Штип

as well as the revolutionary ascent on all scientific, technical and technological fields, the highest aim to keep to the primary ethical fundamentals is still very significant. That is why I underline the importance of the fundamental moral values deeply weaved in the Grimms' fairy tale collection "Children and family fables."

Keywords: *fairytales, Grim brothers, literary works, moral values, modern society, good and evil .*

Вовед: Целта на овој труд е да покаже дека основните морални, естетски и етички вредности и денес, се истите оние на кои биле воспитувани и учени децата и младите уште пред многу години. Со тоа сакаме да покажеме и да докажеме дека и покрај тоа што во брзорастечкото модерно општество, сè се менува, овие вредности остануваат исти. „Заслугата на браќата Грим во времето кога делувале е таа што се труделе да ги забележат оние бајки во кои главните актери се децата или младите, што ги правело привлечни за младите читатели, кои низ тие приказни биле воспитувани во духот на моралните норми и ги упатувале во духот на протестантизмот да бидат вредни, да ги слушаат постарите и да ги следат Божјите заповеди“, објаснува во еден есеј Ханс Јорг Утер, уредник на „Енциклопедијата на бајките на браќата Грим“ со 2700 енциклоедиски единици и автор на обемниот прирачник за „Детски и домашни бајки“ на браќата Грим. Првото издание на овие бајки, кое било богато илустрирано, секако и прилагодено според должината, јазикот и стилот на различните возрасти, се состои од 207 бајки. Творечката дејност на браќата Грим која им одземала десет години од нивниот живот, им донесе бесмртност, а на читателите им даде можност постојано да прават избор и да ги анализираат најубавите бајки и преку нив да се учат на најубавите особини.

Текст: Иако живееме во време на високо развиена компјутерска и техничко-технолошка експанзија, неопходно е да внимаваме на хуманата димензија при воспитувањето на младите кои за жал, сè помалку имаат допир со пишуваната литература и со бајките, во класична смисла на зборот. Знаеме дека воспитувањето на младите генерации е една од најважните улоги на возрасните. Растењето и воспитувањето на децата е најубавата, но истовремено и една од најтешките задачи на светот. Неретко родителите се чувствуваат неподготвени за таа важна задача, бидејќи се плашат од грешки. Од

суштинска важност е родителите да ги воспитаат децата според вистинските морални вредности.

По дефиниција, терминот **морал** е збир на правила на едно определено општество или општествена класа за содржината и начинот на меѓусебните односи на луѓето во таа заедница. Моралот значи способност за правење разлика помеѓу доброто и лошото и претставува правец во философијата кој како предмет на изучување ја вклучува етиката, што всушност опишува начин на живеење т.е., став кон животот со свест за дисциплина. Моралот е една од најважните карактеристики на човекот. Денеска во сите сфери на човечката егзистенција се јавуваат проблеми, кои можат да бидат резултат и од лошото и неодговорно човеково однесување кон работата, кон природата, која е сè повеќе на удар на загадувачите на воздухот и оние кои ја уништуваат животната средина, неопходно е да се зачуваат старите и новите етички норми.

Еден од најважните етички мислители, кој исто така создавал етички норми и вредности е Аристотел, кој воедно е и првиот кој го спомнал поимот етика, во неговото основно значење – морал или убаво однесување. Според него моралот има три извори:

- Првиот извор е **општеството** (заедницата), тоа значи дека мнозинството луѓе се сложиле што е добро и така ќе постапуваат;
- вториот извор е **самиот човек** (единката) кој го создава моралот според сопствени идеи и постапки, но и овој морал се оценува во заедницата;
- третиот извор можат да бидат **сознанијата од минатото** и од целиот свет, при што се мисли на мудростите и искуствата од минатото за прашањата на доброто и злото.

Денес, за жал, живееме во едно такво општество каде што многу единки не ги почитуваат ни основните морални вредности, па така тие самите подlegнуваат на најлошите пороци, како што се криминал, зависност од некои опојни средства или пак алкохолизам.

Во овој труд ќе го задржиме вниманието на третиот извор на морал, а тоа се сознанијата од минатото од целиот свет, односно мудростите и искуствата од минатото и прашањата на доброто и злото, како основа, длабоко втемелена во бајките на браќата Грим. Тоа се: честата, вистината, праведноста, патриотизмот, доброто однесување со семејството, грижата, помошта, соработката и комуникацијата со другите и секако, универзалните етички и морални вредности - мир и толеранција.

Мислам дека не постои човек кој барем еднаш не се сретнал со бајките, приказните и легендите од браќата Грим. Секој од нас има

прочитано некоја сказна која ги содржи најважните етички и морални вредности. Бајките на браќата Грим со својата едноставност им носат на читателите, особено на најмладите читатели многу етички пораки, кои поради едноставниот стил стануваат лесно достапни и разбирливи и за децата од предучилишната возраст, па така имаат силно влијание врз развојот на нивната личност и им помагаат многу брзо да ја сфатат разликата меѓу доброто и злото, љубовта кон семејството и најблиските, потребата да му се помогне на послабиот во неволја итн. Во сите нивни бајки, митови и легенди може да се доживее древновековната тајна на моралните вредности. Така на пример, во „Пепелашка“ (или на германски „Aschenputtel“), една од најпознатите бајки, за кои се направени денес најразлични верзии, а исто така се направени и многу анимирани филмови, највоочлива е добрината на Пепелашка. Тоа го гледаме, не само од нејзиното однесување со маќеата и нејзините две полусестри, туку пред сè преку однесувањето со животните. Така, детето – читател, не ја „засакува“ Пепелашка само поради нејзината убавина, добрина и послушност кон маќеата, туку и поради тоа што им создава една романтичарска слика за хармонијата во природата, што исто така спаѓа во оние морални квалитети што треба да ги поседува секој човек.

Зошто сметам дека бајките се важни при усвојувањето на моралните вредности? Во бајките и приказните се прикажани добрите и лошите дела најчесто на наједноставен и наивен начин, на начин кој е многу близок до децата од најмала возраст, во период кога треба кај нив да се создаде добра основа за нивното идно етичко однесување во социјалната средина, а тоа е градинката. Што се однесува до возрасните, тие во бајките имаат извонреден инструмент со кој ќе си помогнат во создавањето слика за вистинските морални вредности и етички здрави деца, кои ќе умеат да ги следат и да ги почитуваат моралните норми во општеството и во животот воопшто. Секако, истражувачите на бајките, наоѓаат и некои елементи кои за нив се дискутабилни, по однос на борбата меѓу доброто и злото. Така на пример, некои критичари сметаат дека речиси во секоја бајка има „крв и убиство“, како што е тоа на пример во „Црвенкапа“, во „Снежана и седумте џуџиња“, каде што дури и се игра од радост по убиството на волкот (во „Црвенкапа“). Но, сепак овие „хорор“ сцени можеме да сметаме дека не може да влијаат негативно врз свеста на детето, пред сè поради тоа што тоа ја доживува смртта на поинаков начин од возрасниот човек, а со тоа и убиството на „лошиот“ лик за него е уште една победа на доброто врз злото.

Но, бајките не се само извор на дискусија. Од нив можеме да дознаеме како се гледало на моралните вредности кога биле создавани и публикувани во времето на рационализмот и просветителството, како во времето на романтизмот, кога биле публикувани од Браќата Грим, а како се гледа на етичките пораки што произлегуваат од нив денеска.

Заклучок: Се прашуваме дали децата денес веруваат во добри самовили, волшебни стапчиња, лоши змејови, или пак нивното внимание е пренасочено кон некои други виртуелни светови, кои толку ги „изместиле“ вистинските морални норми што е веќе алармантно за родителите, кои сè помалку и помалку имаат време за воспитување на своите деца. Затоа, сметам дека бајките треба прво „да им ги вратиме“ на возрасните, кои, откако ќе ја „повратат изгубената доверба во нив“, ќе можат да им помогнат на своите деца да ја сфатат суштината на живеењето, која не пропагира „живот како бајка“ (бидејќи такво нешто ниту постоело, ниту постои), туку живот во кој, ако ги почитуваат и ценат основните етички норми можат да живеат спокојно и достоинствено.

Библиографија

1. Темков, Кирил, (2010) „Етика” - Скопје, Министерство за образование и наука на Република Македонија

2. Bezic, Zivan (2002), “Etika i Moral”, Split

3. Boss, A. Judith (2008) „Analyzing Moral Issues”, Brown University

4. Професор д-р Кирил Темков, број 21796 | петок 25.9.2009, од <http://www.novamakedonija.com.mk/NewsDetal.asp?vest=92291033296&id=25&setlzdanie=21796>

5. http://www.grimmstories.com/de/grimm_maerchen/aschenputtel

6. Shermer, Michael (2004), „Transcendent Morality”, The Science of Good and Evil

7. All About Philosophy - The Big Questions“ (2002 – 2011)
<http://www.allaboutphilosophy.org/moral-values-faq.htm>,
AllAboutPhilosophy.org

